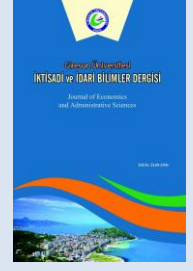

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER DERGİSİ

Dergi Sayfası: <https://dergipark.org.tr/guiibd>

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE YABANCI GÖÇMENLER*

*Selçuk KAHRAMAN***

*Şaban TANIYICI****

*Önder KUTLU*****

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Geliş Tarihi: 10.10.2019
Makale Düzenleme: 29.12.2019
Makale Kabul Tarihi: 28.10.2019

Anahtar Kelimeler:

Belediye,
Yabancı Göçmenler,
Göç Mevzuatı,
Suriyeli Sığınmacılar.

Türkiye, tarihsel olarak yakın akrabalık ve komşuluk ilişkileri içinde olduğu Suriye'den Mart 2011'de başlayan iç savaş sonrasında, uygulamış olduğu "açık kapı" politikasının da etkisiyle milyonları bulan insan akınına uğramıştır. Yaklaşık dört milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke, nüfusunun yüzde beşini bulan bu kitle ile ilgili başta temel fizyolojik ihtiyaçların karşılanması olmak üzere, çeşitli kamu politikası başlıkları itibarıyla kararlar vermek durumundadır. Bu kararlardan bir kısmı siyasal aktörler tarafından alınacakken yine bir kısmı bürokratik mekanizma tarafından üstlenilmesi gereken kararlar şeklindedir. Kamusal süreçte, özellikle bu çok düzeyli kriz döneminde, çok düzeyli ve çok aktörlü politikalar geliştirme zorunluluğu bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan ve temel yerel yönetim birimi olduğu ifade edilebilecek olan belediyeler, Türkiye'de daha önce yaşanan göç tecrübelerinden daha kapsamlı bir kitleye yönelik olarak yeni bir bakış açısıyla politikalar belirlemek durumunda kalmışlar, halen de kalmaya devam etmektedirler. Son dokuz yıllık dönemde, kimi belediyeler herhangi bir faaliyet içerisine girmeme ve hareketsiz kalma yönünde politika benimserken, kimileri ise çok farklı alanlarda ve aktif biçimde çalışmalar yürütme yolunu seçmişlerdir. Sonuçta belediyelerin özeld Suriyeli sığınmacılara, genelde ise yabancı göçmenlere yönelik yaklaşımları siyasal, ekonomik, sosyo-kültürel ve yasal olmak üzere çeşitli gerekçelerle değişkenlikler göstermiştir. Bu çalışma, belediyelerin yabancı göçmenlere yönelik süreç yönetiminde yaşadıkları sorunların tespit edilmesini ve politika önerilerine yer verilmesini hedeflemektedir. Bu doğrultuda ikincil kaynaklar kadar birincil kaynaklardan da yararlanılmak suretiyle doğrudan yerel halkı ve yönetimlerini etkileyen göç olgusu ele alınmıştır.

* Bu çalışmanın bir bölümü, NEÜ SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda Selçuk Kahraman tarafından hazırlanan "Türkiye'de Göç Yönetimi ve Suriyeli Sığınmacılar" başlıklı tezden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Araş. Gör., NEÜ, Siyasal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skahraman@erbakan.edu.tr

*** Prof. Dr., NEÜ, Siyasal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, staniyici@erbakan.edu.tr

**** Prof. Dr., NEÜ, Siyasal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, okutlu@erbakan.edu.tr

IMMIGRATION AND LOCAL GOVERNMENTS IN TURKEY

ABSTRACT

As a consequence of historical ties and neighbourhood relations with Syria, after the start of the civil war in 2011 in the country, the government's 'open door' policy has facilitated the flow of millions of immigrants to Turkey. In hosting around four million Syrian immigrants, that accounts about 5 % of the entire population; Turkey has been struggling to meet the basic physiologic needs of this group and therefore making policies in this regard. Some of the policies involve political actors, whereas some others require the active support of the bureaucratic mechanisms. Besides, in this quite contentious period, especially during the multi-level crisis times, multi-level and multi-actor contribution approaches have to be developed by the system. Municipalities which have been within the realms of this study and deemed as the major local government unit in the country, have learnt from the previous experiences, but need to innovate new policies with new emphasis on public policy processes. Some of the municipalities have been really active to take initiatives in different fields in differing scale and scopes, while some of them chose to be passive by doing nothing. At the end, municipalities displayed various approaches stemming from political, economic, socio-cultural and legal matters vis-à-vis Syrian immigrants in particular, foreign immigrants in general. This study intends to deal with the problems of the municipalities in providing services and eventually make suggestions in solving them in due process. For this goal, the notion of immigration with special reference to local people and the governments are examined through deployment of primary and secondary sources.

Keywords: Municipality, Immigration, Immigration Law, Syrian Immigrants.

GİRİŞ

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yabancı göçmenlere ilişkin sorumlulukların merkezi yönetimin görev alanı içinde açıkça sayılmış olması ve 3. maddesinde bu doğrultuda kurumsal yapı(lar) tesis edilmesi nedenleriyle, merkezi yönetim kuruluşları tarafından ele alınması beklense de vatandaşa en yakın, onların sorunlarına daha vakıf olması beklenen ve karar organları halk tarafından seçilen, özerklik temelinde faaliyet yürüten birimler olarak yerel yönetimlerin göçmenler konusunda daha aktif bir katılımında bulunması beklenir. Mevzuatta, alana ilişkin yetkiler yeterince açık biçimde tanımlanmamakla birlikte, özellikle belediyelerin sınır dışı göç konusunda önemli çalışmalar yürüttükleri ve bu doğrultuda bütçelerinde ciddi meblağları bulan harcamalar yaptıkları görülmektedir.

Türkiye'de 2011 yılında Suriyeli sığınmacı krizinin ortaya çıkmasıyla birlikte yerel yönetimlerin yasal, mali ve kurumsal anlamda krize karşı üstlenmesi gerektiği düşünülen sorumluluklar daha açık bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır. Bu açıdan yerel yönetimlerin yerel düzeydeki göç yönetiminde öncü aktörler arasında yerini almaya başladığı vurgulanmaktadır (Mamur Işıkcı, 2017: 38). Bununla birlikte 6458 sayılı Kanun ile birlikte belediyelere göç yönetimine yönelik doğrudan sorumluluk yüklenmemiş olsa bile göç politikalarının karar alma süreçlerinde artan rolünün göz ardı edilemeyeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel hedeflerinin başında, Türkiye'de göçe dair kamu politikalarının başarılı olabilmesinde belediyelerin oynayacağı ve üstleneceği rollere dikkat çekilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz göç politikaları aynı zamanda bir süreç içerdiği için hangi aşamada ele

alınırsa alınsın süreçteki aktörler, olgular ve olaylar üzerinden değerlendirilmek zorundadır (Kutlu ve Kahraman, 2017; Tanıyıcı ve Kahraman, 2018; Kutlu vd., 2018). Göç gibi bir kamu politikası başlığı karar verme süreçleri, uygulama aşaması ve denetim ile değerlendirme boyutlarıyla bir bütünü ifade etmektedir. Bu nedenle göç krizinin yönetimindeki aktörlerin karar alma süreç ve pratiklerine dahil edilmesi, süreç yönetiminin başarısını ve etkinliğini de belirleyecektir. Bunlardan önce göçün ilgili aktörlerinin temel sınırlılıklarını saptamak oldukça önemlidir. Böylece bu çalışma ile literatüre sunulması hedeflenen katkı, yabancı göçmenlere yönelik belediyelerin, bir kriz sürecinin paydaşı olarak, hangi misyonu üstlenebileceğini tartışmak ve çözüm önerileri sunabilmektir.

Çalışmada Hatay ve Gaziantep illerinde 2015 yılında gerçekleştirilen sözlü ve yazılı mülakat soruları ve bu sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde Hatay ve Gaziantep illeri özelinde göç yönetiminde belediyelerin yasal, mali ve yönetsel sorun alanlarının neler olduğu; ilgili belediye yetkililerinin çözüm önerileri ve işbirliği çabaları ile birlikte değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda Hatay ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin ilgili birim yöneticilerine “*Belediyenizin sığınmacılara yönelik politika yaklaşımı ve öncelikleri nelerdir?*”, “*Belediyenizin sığınmacılara yönelik işbirliği çalışmaları nelerdir?*” ve “*Belediyenizin sığınmacılara yönelik faaliyetlerinin yasal dayanakları nelerdir?*” olmak üzere toplamda üç temel soru yöneltilmiştir.

1. Yerel Yönetimler ve Göç Politikaları

Birçok ülkede, yerel düzeyde kriz ortaya çıkana kadar muhtemel bir krize karşı hazırlık yapılması konusuna düşük düzeyde öncelik verildiği ve gerekli tedbirlerin alınmadığı görülmektedir. Gerekli hazırlıkların ihmal edilmiş olması, olası senaryoların geliştirilmemiş olması nedenleriyle, özellikle yerel düzeyde sorunlar ortaya çıktıktan sonra kurumsal başarısızlıklar göze çarpmaktadır. Ancak, yerel yönetimlerin artan sorumlulukları ve bu yönetim birimlerine karşı toplumsal ve idari açılardan beklentilerin yükselmesi bu birimleri daha çok ön plana çıkarmaktadır. Son yıllarda güvenlik, acil durum hazırlıkları ve kriz yönetimi ile toplumsal risk değerlendirmelerine ilişkin konularda yerel topluluklara giderek artan düzeyde rol verilmektedir. Örneğin İsveç'te belediye düzeyinde temel sorumluluğa sahip bir yerleşme süreci açıkça görülmektedir. Belediye yöneticileri ve yetkilileri yerel seviyede risk yönetimi ve güvenlik sorunlarıyla birlikte toplumsal gelişmelerin planlanmasından da sorumludurlar. Yine belediyelerin üzerinde kilit görevler arasında kriz yönetimi komitesi

çerçevesinde eğitim ve tatbikatlar, kriz planlarının geliştirilmesi, risk ve güvenlik açığına dair analizler yer almaktadır (Enander vd., 2014: 1-2).

Kuşkusuz, özellikle Türkiye gibi çok kısa sürede dört milyon göçmene ev sahipliği yapan bir ülkede yerel yönetimlerin sadece ülke vatandaşlarına yönelik plan ve proje geliştirmeleri eksik bir girişim/planlama olacaktır. Küresel göç hareketlerini olağan ve olağanüstü şekillerde yaşayan ülkelerde kentsel mekânlarda ve kentsel hizmetlerde yabancı göçmenlerin yaşadıkları sorunlar, o kentin toplumsal huzur ve güvenliğine kadar çeşitli boyutları etkileyebilmektedir. Bu noktada yerel yönetimlerin üstlenmesi gereken çeşitli görevler olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Belediyelerin yasal ve mali kaynaklarının güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitelerinin göç sorunlarını içerecek şekilde genişletilmesi yerel yönetimleri yerel düzeydeki kamusal sorumlulukları açısından daha önemli hale getirecektir. Özellikle göçmenlerin kentsel alanlarda yaşadıkları barınma ve beraberindeki altyapı hizmetlerinin kullanımı, işyerlerine yönelik farklı dilde tabela asılmasından ruhsata kadar çeşitli sorun alanlarının varlığı ve kentsel mekanların kullanımında belediyelerin takındıkları tutumların neredeyse aynı il genelindeki belediyeler arasında dahi değişkenlik göstermesi, belli başlı tartışma konularını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde göçmen başvuruları genellikle ulusal düzeyde incelenmekte iken, onların yerleşimleri ve iş bulmaları yerel düzeyde gerçekleşmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği üye ülkelerinin önemli şehirlerinin yerel yönetimlerinin de özellikle göçmenlerin kente ve topluma uyumu, daha iyi yaşamaları, yerel hizmetlere ve kentsel idarelerin karar alma mekanizmalarına katılımları ve yerel hizmetleri daha nitelikli bir şekilde alabilmeleri için bazı adımlar attıkları görülmektedir. Amsterdam'da "Kültürel Çeşitlilik Bürosu", Birmingham kentinde kurulan "Toplum İlişkileri Kurulu, Sürekli Danışma Formu ve Eşitlik Bölümü", Bolonya'da "Bolonya ve Yetki Alanındaki Üçüncü Ülkelerin Vatandaşları Metropol Formu", Frankfurt'ta "Çok Kültürlülük İşleri Bürosu", Madrid'de "Belediye Kültürler Arası Arabuluculuk Birimi", Viyana'da "Entegrasyon Evi", bu amaçla kurulmuş birimlerdir. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin "Yabancıların Yerel Kamusal Yaşama Katılımı Sözleşmesi", yabancıların ülke yaşantısına katılımı noktasında önemli vurguları bulunmaktadır.

Yukarıda sıralanan Avrupa şehirlerinden biri de, İtalya'nın Emilie-Romagna Bölgesi'nin başkenti olup Avrupa'nın tanınmış en eski üniversitesine sahip olan ve özellikle Afrika ve Latin Amerika'dan gelen siyasi mültecilere karşı yerel otoritelerin izlediği liberal

politikalarıyla tanınan Bologna şehridir. Bologna Vilayeti, içerisinde pek çok şehri barındırmakta ve toplamda bir milyon civarında bir nüfusa sahipken, Bologna şehir merkezinin yaklaşık 400.000 nüfusu bulunmaktadır. Bologna Belediyesi'nin önemi, yabancı göçmen sorununun ulusal düzeyde bile ciddi bir şekilde ele alınmasından çok daha önce göçmenlerin sorunlarına çözüm aramış olmasıdır. Esasında Bologna Vilayetindeki, bölgesel hükümet yabancı göçmenlere yönelik çeşitli çalışmaların yürütücüsü olmuştur. Örneğin 1994 yılında "Vilayet Göç İzleme Kurumu", yereldeki tüm kurum ve kuruluşlara göçmen sorununa yönelik planlama, denetim ve analiz süreçlerini içeren oryantasyonu hedeflemek üzere oluşturulmuştur (Poli, 2012: 196).

Kuşkusuz İtalya'da 1982 yılında çıkarılan Mahalli İdareler Kanunu ile belediyelerin yetkilerinin daha fazla artırıldığını ve ekonomik ve toplumsal kalkınma, nüfus, askerlik ve seçim hizmetleri gibi sorumluluklar yüklendiğini belirtmek gerekmektedir (Parlak, 2002: 63). Bu bağlamda Bolonya Belediyesi, 1991 yılında yeni gelen göçmenlerin kabulünün nasıl ele alınacağına yönelik bir kamu soruşturması (istruttoria pubblica comunale) uygulamıştır. Bu müzakere tipi, Bolonya Belediyesi'nin öngördüğü gibi kamusal bir tartışma olarak gerçekleştirilmiştir (Poli, 2012: 190-191). Böylece Bolonya'da belediyenin, vilayetin ve üniversitenin katılımıyla kültürler-arası entegrasyon ve eğitim için dokümantasyon ve laboratuvar merkezi kurulmuştur. Diğer taraftan Bologna Belediye yönetimi uzun yıllar boyunca özellikle göçmenlere yönelik bir belediye politikası yürütürken, politikanın uzun dönemli ve karmaşık yapısını öngörerek işçi sendikaları, sivil toplum kuruluşları ve yerel derneklerle tartışmayı öncelmiştir (Balbo, 2012: 168-169). Bununla birlikte Bolonya Belediyesi, mültecilere yönelik bir ayrımcılık karşıtı masa oluşturarak bölgede sivil toplum kuruluşlarınca oluşturulmuş ayrımcılık karşıtı yirmi girişimin koordinatörlüğünü üstlenmiştir. Ayrıca Bolonya Belediyesi oluşturduğu bir proje kapsamında insan ticareti mağdurlarına sosyal yardım, sağlık yardımı ve çalışma alanında yardım sağlamaktadır (Poli, 2012: 199-200).

Şehirler, aynı zamanda vatandaşlık biçimlerini üreten sosyal ve siyasal bir alan olması nedeniyle, McDonald'a göre (2012: 129), yerelde politikaların, devlet tarafından yasadışı göçmen olarak tanımlananlara karşı ayırım yapılmaksızın tüm belde sakinleri için erişilebilir sosyal haklar ve kamusal hizmetler açısından belediye düzeyinde gerçekleştirilebilir olması gerekmektedir. Nitekim Spencer (2018: 2034), Avrupa'da göçmenlerin kamu hizmeti ihtiyaçlarına belediyeler başta olmak yerel otoritelerin verdiği yanıtları ve merkezi

hükümetlerle olan gerilimlerini anlatırken “çok düzeyli yönetim”in (multi-level governance) süreç yönetimindeki önemine dikkat çekmektedir. Bu açıdan belediyeler, göçmen krizinin yönetiminde bir paydaş olarak çeşitli sorunlar karşısında önleyici, katkı sağlayıcı, politika belirleyici ve aracı işlevler üstlenebilirler (Kahraman ve Tanıyıcı, 2018: 237-238).

İngiltere’de entegrasyon politikalarında sorumluluk 2006 yılında, Başbakanlıktan alınarak yeni oluşturulan Topluluklar ve Yerel Yönetimler Departmanı’na devredilmiştir. Bununla beraber göçmen grupların entegrasyonu ile ilgili konular hükümet kanallarından çeşitli şekillerde beslenmektedir; özellikle göçmenlerin belli testlerden geçmesi uyumlarını artırmak açısından önemli görülmüştür. Topluluklar ve Yerel Yönetimler Departmanı (CLG) 2010 yılında 1.116 milyon Sterlinlik bir bütçe ile çalışırken, 2014-2015 yıllarında bu miktar yarıya inmiştir. CLG'nin göçmen fonu, göçmenlerin vize ücretlerinden elde edilen bir gelir olmakla beraber, gelen 50 milyon sterlinlik bütçe kaynağı kaldırılmıştır. Kuşkusuz bu gelir hükümet dışı ve yerel hükümete bağlı birimlerin göçmenlerin toplum üzerinde yarattığı etkiyi azaltmaya yönelik çalışmalarda kullanılması açısından oldukça önemliydi (GBP, 2008: 37).

Türkiye’de ise 25 Mart 2005 tarihinde kabul edilen “İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı”nda, yerel yönetimlerin, işverenler ve sivil toplum kuruluşlarının teşvik edilmesi gerektiği ve buna ilişkin entegrasyon politikası ve sisteminin oluşturulması ile yeni usuller belirlenerek yabancıların hakları ve sorumluluklarının açıkça belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca mülteci ve sığınmacıların yerel yönetimlerce sağlanan nakdi ve aynı yardımlara mümkün olduğunca erişimlerinin sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Hatta belediyelere, mültecilerin entegrasyonunun sağlanması, sosyal yardımların en iyi şekilde yerine getirilebilmesi için yetki verilmesi gerektiği ve gerekirse de ilgili mevzuatta bu konuyla ilgili düzenlemelerin yapılması hedeflenmiştir.

Belediyelerin hizmet sağlarken yerel halk ile sığınmacılar arasında potansiyel gerilimlere karşı çalışmalar planlaması oldukça önemlidir (Duğan ve Gürbüz, 2018: 536). Bu bağlamda özellikle toplumsal uyum sorunlarında belediyeler çeşitli sorumluluklar üstlenebilirler. Örneğin Kanada’da belediyelerin yabancı göçmenlere yönelik etkinlikleri daha çok çok-kültürlülük üzerinden tartışılmaktadır. Buna karşın Good (2009: 48), çalışmasında göçmenlerin ve etnik azınlıkların yerel yönetime erişim ve katılımlarını kolaylaştırmak üzere belediyelerin kendi yönetim yapılarının ve hizmetlerini uyarlayıp-uyarlamadıklarına yönelik

belediyelerin sorumluluklarını ortaya koymaya çalışır. Bu çerçevede Toronto Büyükşehir Belediyesi'nin 1970'lerin ortalarında başlayan göçmenlere yönelik çok kültürlülük politikalarına ve pratiklerine vurgu yapılır. Türkiye'de belediyelerin toplumsal uyuma olanak sağlayıcı afişler hazırlamasından tutun da fiziksel, kurumsal ve teknik olanaklarını sürecin yönetiminde bir paydaş olarak değerlendirebilmesi mümkündür.

Türkiye'de son yıllarda İran üzerinden gelen ciddi bir Afgan göçü yaşanmaktadır. Çoğunluğunun etnik olarak Taciklerden oluştuğu belirtilen bu göçmenlerin özellikle kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmaları, kırsal ekonominin hizmet alanlarında istihdamlarının sağlanmasında önemli katkılar sunduğu belirtilebilir. Ancak Suriyeli sığınmacılar özelinde bu göçmen grubunun neredeyse tamamının şehir merkezlerinde yaşıyor olması, kentsel alanlardaki çarpık kentleşmeyi, güvenlik politikaları ve toplumsal sorunları yeniden tartışmayı gerektirmektedir (Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017: 499; Keleş, 2017: 10). Bununla birlikte yabancı göçmenlerin toplumsal yaşama daha aktif katılımları ve kamusal hizmetlere daha düzenli erişimlerine yönelik yerel yönetimler teşvik edilmektedir (Suleymanov, 2016: 48). Ancak belediyelerin sundukları hizmetlerin maliyetleri, yabancı göçmenlere yönelik politikalarını da etkilemektedir.

2. Türkiye'de Yerel Yönetim Mevzuatı ve Göç

Küreselleşme süreci, demokratikleşme ve yerel değerlere verilen önemin artmasıyla birlikte yerel yönetimler ülkeler ve sistemler için daha fazla dikkat çekmektedir (Uzun ve Kurt, 2012: 73). Artan önemine bağlı olarak da yeni görevler ve sorumluluklar üstlenmek durumunda kalan bu birimler, özellikle Türkiye gibi jeo-stratejik konumları nedeniyle doğu-batı ekseninde önemli bir yer tutan ülkelerde göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler ile temasın artacağına bilincinde olmak durumundadır. Genel manada Avrupa ülkelerinde yerel yönetimler ve belediyeler yabancıların toplumsal uyumunda önemli misyonlar yüklenmektedirler. Yerel düzeyde uyumun sağlanması, farklı kamu politikası başlıkları itibarıyla eşgüdümün sürdürülmesi göç politikalarının seyri açısından önem kazanmaktadır. Bu sorumlulukların layıkıyla yerine getirilmesi ve başarılı bir yerel entegrasyondan bahsedilebilmesi için en azından sağlam bir yasal statü, makul ve sürekli bir gelir kaynağı ve yerel halkın benimsenmesi gibi unsurların gerçekleşmesi beklenir (Çakırer-Özservet, 2015: 48). İlaveten, göçe dair kamu politikalarının özel sektör ve sivil toplum örgütleri gibi yerel dinamiklerin desteğine de ihtiyaç duymakta olduğu unutulmamalıdır (Marconi, 2012: 157-160).

Türkiye’de özellikle büyükşehirlerin fiziksel kapasiteleri ve sosyo-ekonomik durumları, yabancı göçmenlere yönelik daha kapsamlı politikaların üretilmesini gerektirmiştir. Yurtdışından göç hareketlilikleri, yerel düzeyde “kentsel entegrasyon”, “sosyal belediyeçilik” vb. terimleri daha fazla gündeme getirmeye başlasa da belediyelerin sosyal sorumluluk üstlenmeleri oldukça önemlidir. Ancak Türkiye’de uzun yıllar sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması merkezi hükümetin sorumluluğu altında kalmıştır. Belediyelerin sosyal politikalar konusunda yetki ve sorumluluk sahibi olabilmelerine yönelik ilk ciddi gelişmeler ise 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile olmuştur (Biehl, 2012: 87).

Türkiye’de yerel düzeyde göç politikalarının uygulanmasında göçmenlere yönelik hizmet sunumuna dayanak olabilecek yasal hükümler konusunda en önemli düzenleme ise, 5393 sayılı Belediye Kanunu olarak görülmektedir. 5393 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre; “*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir.*” ibaresi gereğince yerel bölgelerde ikameti sağlanan göçmenlere yönelik gerekli hizmetleri yerel yönetimlerin sağlaması beklenmektedir. Ancak 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesinde yer alan “hemşehri hukuku”na karşın kanunda yabancı göçmenlere yönelik özel ifadeler ya da hükümler hiç yer almamaktadır. Bununla birlikte 5393 sayılı Kanun hemşehri olmayı ikamet ile ilişkilendirmiş olduğundan o beldede doğmuş olma şartı aramamaktadır (Şahin, 2017: 98).

Hemşehri hukukuna ilişkin olarak, Toprak (2014: 189), herhangi bir süre şartının da yer almadığı ilgili düzenleme ile yalnızca vatandaşların değil aynı zamanda o beldede oturan herkesin ikamet ettiği beldenin hemşehrisi kapsamında ele alındığını belirtmektedir. Bu bağlamda vatandaş açısından mahalle muhtarlıklarına başvuru ve kayıt işlemleri ile, yabancılar açısından ise ilgili kanun hükümlerindeki ikamet süreleriyle ilgili olarak belediye hak ve borç ilişkisi açısından bağlantı kurulmuştur. Herkesi idari olarak hemşehri kabul eden bu statü, Suriyeli sığınmacı krizi nedeniyle açığa çıkan zorunlu göç hareketlenmeleri ile birlikte değerlendirildiğinde toplum için aynı geçerliliğinin ne ölçüde söz konusu olduğu tartışmalıdır.

Esasında yasal mevzuat açısından yabancı göçmenlerle ilgili olarak belediyelere doğrudan bir sorumluluk verilmediği görülmektedir. Nitekim 5393 sayılı Kanun, yabancı göçmenlere yönelik hizmetler için açık kapı bırakmış olsa da doğrudan zorunlu bir görev belirlememiştir. Bununla birlikte hemşehri ifadesine atıfta bulunularak yapılan bazı hizmetlerin Sayıştay denetimlerinde sorun olarak değerlendirildiği belirtilmiştir (Babaoğlu ve

Kocaoğlu, 2017: 505). Nitekim Marmara Belediyeler Birliği'nin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile iş birliği içerisinde 25-26 Kasım 2015 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen "Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü" başlıklı çalıştay raporunda şu ifadeler yer almıştır (MMB, 2015: 7):

"İlgili mevzuatta (Belediye Kanunu ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu) hukuki bir yasaklama olmamakla beraber mülteciler ile ilgili açık hükümlerin ve net bir yasal çerçevenin olmaması, belediyeleri mültecilere yönelik yardım ve çalışmalar ile ilgili karar alma noktasında zor duruma düşürmektedir. Belediyeler; mülteciler için yapılan harcamalarda kaynak gösterilmesi, mültecilere yönelik okullar için bina tahsis edilmesi ve henüz kaydı olmayan kişiler ile kayıtlı mültecilere yardım ve hizmet sunulması gibi konularda açık bir yasal dayanağa ihtiyaç duymaktadır."

Yasal mevzuatta açık hükümler bulunmaması hususu dikkate alındığında belediyeler, özellikle belediye bütçesinden kaynak tahsisi gerektiren durumlarda, göçmenlere yönelik yapacakları harcamaların Sayıştay tarafından "usulsüzlük" olarak nitelendirilebileceği endişesi taşımaktadır (Erdoğan, 2017: 41). Öte yandan, özellikle son sekiz yıllık döneme damgasını vurmuş ve ulusal siyasetin önemli bir tartışması haline gelmiş olan Suriyeli göçmen sorununun aslında tüm ulusal kamu politikası aktörleri tarafından da kabullenilmiş vaziyette olduğu görülmektedir. Ancak, 31 Mart 2019 yerel seçimleri sonrasında birtakım belediyelerin göçmenlere yönelik harcamalarda sınırlamalara gitmeleri ve sunmakta oldukları hizmetlerden bir kısmından sarfinazar etmeleri meselenin önümüzdeki dönemde daha fazla tartışılacağına işaretleri olarak değerlendirilebilir.

Esasında Türkiye'de yasal mevzuat sorunlarına karşın birbirinden farklı özelliklere sahip belediye yönetimlerinin yabancı göçmenlere ve özellikle Suriyeli sığınmacılar özelinde çeşitli tedbirler geliştirdikleri görülmektedir. Bir metropol olan İstanbul'un ilçe belediyelerinin Suriyeli sığınmacı kitlesinin yoğunluk kazanmasından itibaren yeni faaliyetlerin içine girdiklerini söylemek mümkündür. Örneğin Şişli Belediyesi Ekim 2015'te "Göç Yardım Masası ve Merkezi" açmış, sosyologlar ve psikologlar görevlendirmiştir. Aynı şekilde, Eyüp Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Suriyeli ailelere gıda ve ev eşyası yardımı ile yılda bir kez olmak üzere doğalgaz faturası yardımı gerçekleştirdiği belirtilmiştir (Woods ve Kayalı, 2017: 14).

Biehl (2012: 75-76), İstanbul hakkında yapmış olduğu çalışmasında, uluslararası göçle mücadelede yöntemlerini sıralarken mülakatlarda kendileriyle görüşmüş oldukları aktörleri yerel kamu kurumları, belediyeler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere üç ana kategoride tasnif etmeyi tercih etmiştir. Bu değerlendirmesinde Türkiye

genelinde belediye alt birimleri olan Strateji Geliştirme, Sağlık ve Sosyal Hizmetler, Kültür ve Sosyal İşler vs. isimlerdeki daire başkanlıkları/müdürlükleri altında yabancı göçmenlere yönelik çalışmaların yürütüldüğünü belirtmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanların yönetim süreçlerine aktif hemşehriler olarak katılımı konusunda son yıllarda geliştirilen önemli kurumlardan biri de kent konseyleridir (Erdoğan, 2017: 42). Bu bağlamda kent konseylerinin yerelde ve yerel yönetim düzeyinde göçmenlerin yerel entegrasyonunu sağlamada rol alabileceği savunulmaktadır (Çakırer ve Özservet, 2015: 49). 5393 sayılı Kanun'un 76/1. maddesinde kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır (Örselli vd., 2016: 990-991; Bayrakcı vd., 2018: 2242). Bu bağlamda kent konseylerinin özellikle hemşehrilik bilinci kurulabilmesi için göçmenlere yönelik politikalar geliştirilmesinde etkin olacağı söylenebilir.

Pratikte, benzer uygulamaların Avrupa ülkelerinde de kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, İtalya'da ilk kez 1996 yılında Modena şehrinde başlatılan ve sonraları pek çok İtalyan ilinde ve belediyesinde yabancı sakinlerin karar alma mekanizmalarına katılımını sağlamak amacıyla yabancılar konseyleri kurulmuştur. Bologna Vilayet Yönetimi tarafından 2007 yılında "Yabancı ve Vatansız Vatandaşlar Konseyi Seçimleri" düzenlenmiş ve Konsey, vilayette yaşayan göçmen nüfus tarafından seçilen 30 temsilciden oluşmuştur. Konsey, vilayetteki çeşitli kurumsal yapılara iştirak etmekte, bütçe planlamalarına kadar görüş ve öneri sunabilmekte ancak bağlayıcılığı bulunmamaktadır (Poli, 2012: 197-198).

Türkiye'de benzer pratikleri görmek mümkündür. Yabancı ülke vatandaşlarının yoğun olarak yaşadıkları Alanya'da oluşturulmuş bulunan Kent Konseyi içerisinde Yabancılar Meclisi'nin kurulması, 2011 yılında Bursa Kent Konseyi Yabancılar Çalışma Grubu ile 2014 yılında Antalya'da Konyaaltı Belediyesi Kent Konseyi çatısı altında Yabancılar Meclisi'nin kurulmuş olması önemli birer tecrübe olarak görülebilir (Daoudov, 2015: 50). Bu tecrübelerin ışığında ülkenin diğer şehir ve bölgelerine yaygınlaştırılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı ortadadır. Kent konseylerinin sahip olduğu esnek yapılanma ve çalışma ilkeleri nedeniyle, aslında hakkında açık bir yasak bulunmayan durumlarda faaliyet sürdürebileceği şeklinde genişletici ve amaçsal bir yorum yapılabilir.

2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu “Uyum” başlıklı 96/1. maddesinde, “*Genel Müdürlük, (...) kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.*” denilmektedir. Dolayısıyla özellikle Suriyeli sığınmacılar krizi ile gerçekleştirilen bu yeni hukuki düzenlemede kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler ayrı değerlendirilmiştir. Buna karşın Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK), “Uyum” başlığı altındaki 96/3. maddesinde; “*(...) Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği yapılarak yaygınlaştırır*” ibaresi yer almaktadır. Daoudov’a göre, bu ibare ile yerel yönetimler yani belediyeler uygulama kısmında öngörülmemiştir (2015: 48). Bu açıdan yerel yönetimlerin kamu tüzel kişileri olarak kabul edilmelerine rağmen “kamu kurum ve kuruluşları”ndan kastedilen bu ibarenin yine YUKK’nin 96/1. maddesi ile okunduğunda yerel yönetimlerden belediyelerin işaret edildiği anlaşılmalı birlikte uygulama aşamaları için düşünülmediği ifade edilebilir.

3. Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Suriyeli Sığınmacılar

Yerel yönetimleri düzenleyen Anayasa’nın 123. ve 127. maddeleri bir taraftan yerel yönetimlere ilişkin ilkeleri sıralamakta, diğer taraftan bu birimlere ilişkin temel hükümleri ortaya koymaktadır. 123. maddede idareyi hem merkezden hem de yerinden yönetim esaslarına dayandırmak suretiyle, idarenin bütünlüğü ilkesine vurgu yapılmaktadır. 127. maddede ise doğrudan yerel yönetimleri düzenleyen ve yerel yönetim kademelerinin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun hareket etmesini ve sorumluluklarıyla doğru orantılı gelir sağlanması gerektiğini ifade etmektedir (Toksöz vd., 2009: 49-50). Türkiye’de belediyeler statü olarak farklı kategoriler içerisinde ele alınmakta olup, en önemli ayırım olarak, büyükşehir belediyeleri ile diğer belediye teşkilatları arasında tespit edilmiştir. Gerek kaynak gerekse mevzuat anlamında büyükşehir belediyelerinin kapasiteleri diğer belediyelere nazaran çok daha iyi durumdadır.

Suriyeli sığınmacıların genel manada kentsel mekanlarda yoğunlaşmış olmaları, Türkiye’nin klasik ve rutin kentsel sorunlarına ek olarak yeni birtakım kentsel sorun alanlarını gündeme taşımıştır. Süreçte yerel yönetimlerin pozisyonları ve çalışma prensipleri devletten ayrı bir kategoride değerlendirilmiştir. Böylece, kentsel sorunlar bambaşka bir düzlemde değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Suriyeli göçmenler siyasetin ayırt edici bir unsuru haline gelmiştir. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri'nde özellikle muhalif parti adaylarının söylem ve hedeflerinde kullanılan dil, partiler arası ayrımı ve politika farklılıklarını ortaya koymada oldukça belirgin bir nitelik arz etmiştir. Örneğin 14 Mart 2019 tarihinde İyi Parti Fatih Belediye Başkan Adayı İlay Aksoy, seçim bölgesinde; *“Fatih'i Suriyelilere Teslim Etmeyeceğim!”* yazılı bir kampanya pankartı astırılmıştır. Buna karşın Suriye Dostluk Derneği tarafından bahsi geçen aday hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuştur (www.internethaber.com/, 2019).

Göçmenlere karşı geliştirilen farklı ve negatif bakış açısı 31 Mart 2019 Seçimleri'nden sonra da devam etmiştir. İlk örnek olarak, Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan'ın kampanya dönemindeki vaatleri arasında olan *“Bolu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün herhangi bir yabancı uyrukluya aynı ve nakdi yardım yapmaması”* kararı, 9 Nisan 2019 tarihi itibarıyla uygulamaya konulmuştur (t24.com.tr/, 2019). 7 Kasım 2019 tarihi itibarıyla 205.036 Suriyeli sığınmacının kayıt altında olduğu Mersin'de ise, Büyükşehir Belediye Başkanı Vahap Seçer, Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 2019 Yılı Haziran Ayı Toplantısı, 2. Birleşiminde; *“Suriyeli misafirlerimizle ilgili bir yardım kalemi yok. Benim öyle bir çalışmam da yok. Bundan sonra da olmayacak. Ben bütçemden Suriyeli misafirlerle ilgili yardım yapmam”* ifadelerini kullanmıştır (www.sozcu.com.tr/, 2019).

2011 yılı sonrası dönemde, Suriye'de başlayan iç karışıklıklar sonrası Türkiye'nin özellikle sınır illerinde ve metropol kentlerinde sayıları milyonları bulan bir kitle husule gelmiştir. Bu çerçevede çalışmada Hatay ve Gaziantep illerinde gerçekleştirilen mülakatlarda elde edilen veriler ve uygulama örnekleri çerçevesinde belediyelerin özellikle krizin ilk evresindeki tutum ve yaklaşımlarının ortaya konulmasının, göç sorunlarına yönelik yerel yönetim mevzuatının geliştirilmesi ve tartışılması açısından da kayda değer olabileceği düşünülmüştür. Çalışmada kullanılan mülakat verileri ise, Türkiye'de Suriyeli sığınmacı krizinin en kesif boyutlara ulaştığı dönem olan 2015 yılında ve yine çalışmanın başlangıç kısmında belirtilen kapsamda yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemi ile yerel yönetim aktörlerinden elde edilen bulguları/söylemleri ifade etmektedir. Sunulan bulgular, yerel yönetimlerin yasal ve yönetsel sorunlarının daha açık bir şekilde gösterilmesini hedeflemektedir.

3.1.Hatay Büyükşehir Belediyesi

Türkiye’de Suriyeli sığınmacı krizini 2011 yılından itibaren en ciddi ve doğrudan yaşanan illerden biri Hatay’dır. İl genelinde 7 Kasım 2019 tarihi itibarıyla adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde kayıtlı 1.609.856 kişi bulunurken, ayrıca 440.628 Suriyeli sığınmacıya da ev sahipliği yapmaktadır. Böylece Hatay nüfusu reel düzeyde toplamda 2.050.484 kişidir. Ancak Hatay’ın genel bütçeden aldığı yasal yardım oranı, 1.609.856 kişi esas alınarak planlanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle Hatay’ın TC vatandaşı nüfusunun %27.37’si oranında Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaptığı gerçeği dikkate alındığında yerel düzeyde çeşitli kamusal hizmetlerin adil dağıtımını ve ihtiyacı karşılama sorunları da beraberinde gelmektedir. Nitekim Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş, 30 Kasım 2018 tarihinde verdiği bir mülakatta şu hususların altını çizmektedir:

“(…) Ben Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı olarak burada kalıcı olmalarını istemiyorum. Bu Suriyeliler gitmezse bizim buradaki demografik yapımız da bozulur, ekonomik dengeler de bozulur, bizim yapacağımız hiçbir şey dört dörtlük olmaz. Bizim gelirimiz 1 milyon 600 bin kişiye göre. Daha fazla enerji, daha fazla su gerekiyor, daha fazla çöp toplamak zorunda kalıyorsunuz, tüm maliyetler artıyor. 7 yıldır idare ediyoruz. 1 milyon 600 bin kişilik yatırım payını 2 milyon 100 bin kişi paylaşıyor. Bu savaşın bir an önce bitmesini bekliyoruz.”

Yukarıda özellikle merkezi idare bütçesinden genel bütçe vergi gelirlerinin belli bir oranındaki kaynağın belediyenin nüfusuna göre dağıtılması hususu yabancı göçmenleri hiçbir surette dikkate almamaktadır. Oysa, göçmen sayısı il/belediye nüfusuna yetişen ya da geçen belediyelerde sorun çok daha büyük hale gelmektedir. Bu cümleden yola çıkarak merkezi idare bütçe desteğine yabancı göçmenlerin dahil edilmemesi önemli bir tartışma alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen Hatay Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Koordinatörlüğü tarafından 2015 yılında hazırlanan “*Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu Projesi*” başlıklı bilgilendirme raporunda yer alan bazı tespitler şu şekildedir:

- *Hatay’ın ulusal ve uluslararası destek olmadan göçmenlerle ilgili problemlerle tek başına mücadele etmesi mümkün değildir.*
- *Düzensiz göç akını ve nüfusun hesap edilemeyen yer değişimi toplum içerisinde ciddi etkiler oluşturmaktadır.*
- *Suriyeliler ucuz işgücü olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte Suriyeli göçmenler işgücü piyasasında iş kaybı olarak da ortaya çıkmaktadır.*
- *Suriyeli göçmenlerin sayısının hızla artmasıyla birlikte toplumdaki anti-Suriyeli duygular ortaya çıkmaya başlamıştır.*

- *Suriyeli göçmenlere yasal hakları ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır.*

Tüm bu tespitlere ek olarak Hatay Büyükşehir Belediyesi çeşitli planlamalar içerisine gitmiştir. Yalnızca 2015 yılı içerisinde başta Antakya olmak üzere Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları Reyhanlı, Altınözü ve İskenderun'da kadınlara yönelik sığınma evlerinin kurulması ve desteklenmesi, meslek edindirme kurslarının açılması, göçmenlerle ilgili bilgilendirme çalıştaylarının yapılması hedeflenmiştir. Ayrıca Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin, Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının işlettiği okullara destek verilmesini planlamaları içerisine dahil ettiği de gözlemlenmiştir. Hatay Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Koordinatörü İbrahim Karaağaç, büyükşehir belediyesinin Suriyeli sığınmacılara yönelik faaliyetlerini şu şekilde özetlemiştir (09.03.2015):

“Büyükşehir Belediyemizin bir yıllık geçmişi var. Bu konuda doğrudan bir birimimiz yok ancak ben ve arkadaşlarım bu tür sorunlarla ilgileniyoruz. Suriyelilerle ilgili olarak olabildiğince bölgenin hassasiyetlerini dikkate alarak hareket ediyoruz. Suriyelilere yönelik birkaç faaliyetimiz var. Birincisi, BM Dünya Gıda Programı (WFP), Suriyeli göçmenlerin en yoksullarına her biri için ayda 50 liralık kart verilip sadece marketlerde kullanımı konusunda Hatay Büyükşehir Belediyesi'nden yardım talep etti. Biz de bu konuda tavsiyelerimizi ve yönlendirmelerimizi yaptık. İkincisi, Hatay ile Almanya'nın Kiel şehri kardeş şehir, onlar buraya geldiklerinde Suriyelilerin durumlarına üzülüklerinden şehirlerinde bir yardım kampanyası başlatmışlar ve topladıkları 100 bin Euro'yu geçen Ocak ayında getirip Büyükşehir Belediyemize verdiler. Bize yardımı ulaştıran kardeş şehrimizden birkaç kişiden oluşan heyet geldi onları ayrıca belediyemizce birkaç Suriyeli aile ile görüşmeleri sağladık. Bu yardım miktarı ise Başkanımız tarafından bölgenin de hassasiyetleri dikkate alınarak, yardımın da etkin kullanımı için doğrudan Vali ile irtibata geçildi ve Başkanımız ile Vali nasıl değerlendirilmesi gerektiği üzerinde görüştüğten sonra iki konteynır okulun yapılmasına karar verdiler.”

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin bir yerel yönetim olarak Suriyeli sığınmacılar konusundaki çalışmalarının yeterli olduğu söylenemez. Şehrin Suriye'ye açılan sınır kapısı özelliğinde olması, bu ülke ile akrabalık, ticaret vs. yoğun ilişkileri göz önüne alındığında Suriyeli göçmen sorunu Hatay özelinde çok önemli bir yerel karar verme başlığı olarak ön plana çıkmaktadır. Öte yandan, sorumluluk almada nispeten sınırlı kalmasına rağmen, uygulamada Suriyelilere yönelik çeşitli hususlarda aracı ya da yardımcı bir aktör olarak yer aldıkları belirtilebilir. Ayrıca, 6360 sayılı Kanun çerçevesinde büyükşehir belediyesi olarak kurulan ve beş yıl önce resmi olarak faaliyetlerine başlayan Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin kurumsallaşma sürecindeki aksaklık ve eksiklikleri nedeniyle göçmen sorununa yeterli desteği vermediği, gerekli desteği sağladığını da ifade etmek zor görünmektedir.

3.2.Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

Gaziantep, 7 Kasım 2019 itibariyle 2.028.563 kişilik nüfusuna ek olarak 452.005 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Nüfusunun yüzde yirmisi civarında göçmen kabul eden şehir, toplamda 2.480.568 kişiyi barındırmaktadır (www.goc.gov.tr/, 2019). Ancak Gaziantep'in genel bütçeden aldığı yasal yardım miktarı, Hatay'da olduğu gibi, Suriyeli sığınmacıları kapsamamaktadır. Böylece Gaziantep'in nüfusun %22.28 oranında Suriyeli sığınmacı kabul etmek zorunda kalması nedeniyle yerel düzeyde çeşitli kamusal hizmetlerin adil dağıtımı ve ihtiyacı karşılama sorunları daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Gaziantep, Türkiye'de sayısal olarak kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısında İstanbul'dan sonra ikinci sıradaki il konumundadır. Türkiye'deki büyükşehirler arasında ise Hatay'dan sonra nüfusuna oranla en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı ikinci ildir. Suriyeli sığınmacılar konusunda hem nüfusa oranla, hem sayısal olarak, hem de sınır ili olma özelliği açısından Gaziantep ile Hatay'ın, demografi ve coğrafya açısından oldukça benzeştiğini ifade etmek mümkündür.

Gaziantep'te yerel yönetimlerin çalışmanın bütünlüğü içerisinde oldukça önemli örnekleri barındırdığını öncelikle vurgulamak gerekmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin özellikle krizin ilk yıllarında eğitim alanında yaptığı katkılar kayda değer düzeydedir. Örneğin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi eğitim hizmetleri çerçevesinde büyükşehir belediyesi bünyesinde 2 adet "Suriyeli Misafirler Bilgi ve Eğitim Merkezi" kurmuştur. Bu çerçevede, mesela, Ekim 2012 ve Aralık 2013 tarihleri arasında 1.400 Suriyeli çocuk eğitim görmüş, 478 yetişkin Suriyeli sığınmacıya Türkçe dil dersleri verilmiş, 1.870 kişi ise ebru, mozaik vb. kurslardan faydalandırılıp tiyatro, gezi vb. etkinliklere katılımları sağlanmıştır. Yine büyükşehir belediyesi imkanları ile 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında 687'si kız ve 613'ü erkek olmak üzere toplamda 1.300 Suriyeli öğrenciye eğitim verilmiştir. Kuşkusuz bu örnekler, Suriyeli sığınmacı krizinin başlarında oldukça önemli faaliyetler olarak değerlendirilmelidir. Aradan geçen zaman içinde belediyenin katkıları çeşitlenerek ve artarak, devam etmiştir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yalnızca eğitim alanında yardımlarını sunmamış çok çeşitli farklı temel ihtiyaç alanlarında hizmet desteği vermiştir. Nitekim 2015 yılındaki Faaliyet Raporu'nda yer alan sağlık hizmetleri kapsamında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren 4 adet tıp merkezinde, Ekim 2012-Aralık 2013 tarihleri arasında 11.863 Suriyeli ücretsiz muayene edilirken, Ocak-Aralık 2014 tarihleri arasında ise 51.655 Suriyeli ücretsiz muayene edildiği görülmüştür. Gene gıda ve diğer yardımlarda büyükşehir

belediyesince 2013 yılı içerisinde Suriyelilere 71,8 ton gıda, 120 ton patates, 4.000 adet battaniye ve 3.500 adet kitap seti yardımları yapılmıştır. 2014 yılı içerisinde ise 41,2 ton gıda, 1.200 adet battaniye yardımı ile aynı yıl içerisinde belediye bünyesindeki 3 adet aşevinden 2.250 Suriyeli aileye yemek verilmiştir. Ayrıca 2014 yılındaki Kurban Bayramı'nın 4. günü İslahiye'de bulunan Suriyeli çocuklara 160 adet giyecek ve yaklaşık 3.000 adet oyuncak dağıtılmıştır. Bugün bu rakamların çok daha fazla olduğu da ifade edilmelidir.

Yukarıda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi faaliyetlerinin daha anlamlı ifade edilebilmesi adına krizin ilk yıllarında yapılan çalışmalarla ilgili Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden biri mülakat sorumuz çerçevesinde şu açıklamayı yapmıştır: *“Büyükşehir Belediyemiz bugüne kadar Suriyeli misafirlerimize yönelik hizmetlerin tamamını kendi imkanlarıyla sağlamıştır.”* (01.06.2015). Bu açıdan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Suriyelilere yönelik çalışmalarında kendi finansman kaynaklarını ve kurumsal olanaklarını öncelikli olarak kullanma yolunu tercih etmiştir. Nitekim Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği'nin (SGDD/ASAM) Gaziantep'teki “Suriyeli Mültecilere Çok Yönlü Destek Merkezi”nin yetkililerinden Erdal Çolak şu bilgileri vermiştir (12.05.2015):

“Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği yaptığımız bazı örnekler var. Örneğin büyükşehir belediyesine ait bir tiyatroya kendi kurslarımıza katılanları götürdük ve onlar da bize yardımcı oldu. Yine hayvanat bahçesine Suriyeli çocuklardan oluşan grupları götürme etkinliğimizde büyükşehir belediyesi girişte vs. bizden herhangi bir ücret almadı, hatta çocukları getirip götürmede otobüs dahi tahsis ettiler.”

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin tüm bu kriz yönetimindeki rolüne dair örnekler, süreç içerisinde yeni bir kurumsal birimi ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de büyükşehir belediyeleri içerisinde doğrudan Suriyeli sığınmacılar için kurulan ilk merkez olan Ensar Toplum Merkezi ihdas edilmiştir. Ensar Toplum Merkezi'nin kurulmasının en önemli gerekçeleri arasında Gaziantep ilinde kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik yardımların sistematik ve koordineli bir yapıda sunulması ve toplumsal entegrasyonun sağlanmasına yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi yer almaktadır (Kutlu vd., 2017: 421). Bununla birlikte bu merkez kuruluşundan kısa bir süre sonra Türkiye'de ilk ve halihazırda göçmenlere yönelik tek yönetsel birim olan Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Nitekim Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulan Göç Yönetimi Şube Müdürü Önder Yalçın şunları ifade etmiştir (milliyet.com.tr/, 2017).

“Bu şube müdürlüğü Türkiye’de tek. Amacımız, Suriyeli misafirlere insan hakları ve sosyal adalet temelinde etkin bir sosyal hizmet sunmak, belediye içerisinde sunulan hizmetlerin tek elde koordineli bir şekilde yürütülmesine destek vermektir.”

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından oluşturulan Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü, il sınırlarında göçle ilgili faaliyetlerin yönetimi açısından belediyenin bir inovasyonu olarak değerlendirilebilir (Tekin vd., 2017: 372). Diğer taraftan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin Suriyeli sığınmacılara yönelik çalışmalarının Hatay Büyükşehir Belediyesi’ne göre daha kapsamlı ve öncelikli oluşunun nedenlerinden biri de siyasiydir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin krizin başladığı 2011 yılından beri iktidardaki siyasi partinin elinde olması, yabancı göçmenlere yönelik politikaları üzerinde oldukça etkili olmuştur. Kuşkusuz bu tür bir durumun dünyanın çeşitli yerlerinde olduğunu görmek mümkündür. Örneğin İspanya’da Treviso şehrini yönetmekte olan koalisyonun uzun yıllar sürdürdüğü göçmen karşıtı tutumuna karşın (Bellun, 2012: 218), aynı dönemlerde Bolonya Belediyesi’nin genellikle sol siyasi hareketler tarafından yönetilmesi çerçevesinde göçmenlere yönelik geniş ve destekleyici tutum alındığı belirtilmiştir (Balbo, 2012: 168).

Genel Değerlendirme ve Sonuç

2011 yılından itibaren Türkiye’yi siyasal, yönetsel, ekonomik ve toplumsal anlamda ciddi şekilde etkileyen Suriye’deki durum ve özelde sayıları milyonları bulan göçmen popülasyonu ülkenin en önemli problemlerinin başında gelmeye devam etmektedir. Suriye’deki iç savaşın neden olduğu yıkım Türkiye’de ciddi bir yansıma meydana getirmiştir. Yakın dönemde çözülmesi beklenmeyen sorunun toplumsal yükünü azaltma adına atılabilecek adımları bulunduğu ifade edilebilir.

Bu süreçte sorumluluk üstlenmesi beklenen idari birimlerin başında yerel yönetimler gelmektedir. Bu birimler mevzuattan kaynaklanan ve son dönemlerde iyice artan ama karşılamakta zorlandıkları görev ve sorumluluklarının yanında göçmenler nedeniyle yeni ve maliyetli birtakım görevlerin altına girme durumunda kalmışlardır. Belediye sınırları içine bir şekilde gelen, yerleşen ancak en temel ihtiyaçlardan başlamak kaydıyla tüm yerel hizmetlere gereksinim duyan bu kitle ile ilişkileri, özellikle planlanması gereken bir alan olarak değerlendirmek gerekir. Yerel yönetim tanımı içinde yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması en öncelikli unsurdur. Bu kapsamda çoğu durumda ve ülkede yerel halkın uyrukluğuna bakılmaksızın ihtiyaçlarının giderilmesi en öncelikli vazife olarak değerlendirilir.

Belediyelerin muhatap oldukları kitle bir biçimde hayatın farklı yönünü tecrübe etmiş, savaş görmüş, yaşamış, her türlü olumsuz etkisini üzerinde hissetmiş bir gruptur. Bu nedenle de özel yaklaşım gerektiren bir insan topluluğudur. Ancak, ülke kaynakları ve yerel imkanlar çerçevesinde bu grubun tüm ihtiyaçlarının karşılanmasının hangi derece mümkün olacağı da tartışmalı bir konudur. Belediyelerin göç krizlerinin yönetiminde üstlenmeye çalıştıkları görevleri kuşkusuz yalnızca klasik kentsel altyapı hizmetleri ile sınırlı tutmak doğru olmayacaktır. Belediyeler hizmet alanlarındaki sosyo-ekonomik yapıyı ilgilendiren pek çok konuda önemli hizmetler üretebilirler.

Tüm bu değerlendirmelerin yanında, yerel yönetimlerin üstlenebilecekleri sorumluluklar ve alabilecekleri tedbirler konusunda farklı uygulamaların bulunduğu da ifade edilmelidir. Göçmenlerin buldukları şehirler, o şehirlerin göç olayına bakış açıları, şehrin gelişmişlik düzeyi, demografik yapı, etnik özellikler, sivil yapılanmaların çeşitliliği ve olaya bakış açıları gibi pek çok unsur beraberce değerlendirilmelidir. Bu nedenle göçmenler konusunda tüm belediyelerden aynı hizmetleri aynı şekilde sunmalarını beklememek gerekiyor.

Öte yandan, göçmenler konusunda belediyelerdeki kafa karışıklığının devam ettiğini söylemek de gerekiyor. Bazı belediyelerin bu alandaki harcamalarının Sayıştay denetimine takılacağı konusundaki kaygılarının yersiz olduğu ortada iken, mevzunun gündeme getirilmesi bile tek başına bir sorundur. Bununla beraber belediyelerin yaklaşımları konusundaki tereddütler, muhtemelen yöneticilerin mensubu oldukları siyasal partilerin konuyla ilgili sergiledikleri çelişkili ve farklı tavırlarından kaynaklanmaktadır. Hatay ve Gaziantep örnekleri bunu doğrulamaktadır.

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin sığınmacılara özelde Suriyeli göçmenlere karşı ihtiyatlı, çekimser ve olumsuz bir yaklaşım içerisinde olduğu söylenebilecekken, yine bölgenin bir başka metropolü olan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin oldukça aksi yönde ve aktif politikalar benimsediği ifade edilmesi gereken bir değerlendirmedir. İki belediye arasındaki tecrübe, kaynak ve potansiyel farkları kuşkusuz Gaziantep lehine ve Hatay aleyhine bir dengesizlik meydana getirmiştir.

Bununla birlikte her iki ilin Suriye ile ilişkilerinin iki ayrı devlet arasındaki soğuk ilişkiden ziyade sosyolojik ve ekonomik temelleri olan iki komşu il ve ülke anlamlarına gelmektedir. Her iki ilin Suriye ile yüzyıllara dayanan ticari ve kültürel ilişkilere sahip oldukları bir vakiydir. 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde iki il iki ayrı siyasi partiye mensup

belediye başkanı tarafından yönetilmektedir. Hatay’da görev yapan ana muhalefet partili yöneticilerle, Gaziantep’te görev üstlenen iktidar partisine mensup yöneticiler yerel karar alma süreçlerinde muhtemelen partilerinin politikaları ile uyumlu olma adına da politikalarını farklılaştırmaktadırlar. Bu yönüyle Suriye konusunda genel siyasetin, yerel siyasete baskın geldiği iddiası ortaya atılabilir.

Yerel yönetim mevzuatında yapılacak küçük değişikliklerle belediyeleri göç konusunda daha aktif hale getirecek düzenlemelerin yapılması hususu üzerinde durulması gerekmektedir. Ayrıca, bu yüke daha fazla muhatap olan belediyelere, ekonomik yüklerini paylaşma anlamında ve proje bazlı destekler sağlanabilir. Genel nitelikli ekonomik destekler süreklilik fikri doğurabileceği ve göçmen bahanesi ile yapay bir takım tüketim kalıpları oluşturabileceği gerekçesiyle karşı çıkılması gerekmektedir.

Merkezi idare bütçe desteğine yabancı göçmenlerin dahil edilmemesi önemli bir tartışma alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde yer alan Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürü tarafından araştırmamız çerçevesinde 4 Nisan 2016 tarihinde verilen resmi bir yanıtta; *“İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal İşler ve Yardım Esasları Yönetmeliğine göre, müdürlüğümüzde belediye sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşların kayıtları T.C. kimlik numarası ile yapılmaktadır. Bu sebeple Suriyeli vatandaşlara yardım yapılamamaktadır.”* denilmiştir. Ayrıca Marmara Bölgesindeki 179 belediyenin üyesi olduğu Marmara Belediyeler Birliği’nin Raporu’nda şu ifadelerle yer verilmiştir (MMK, 2015: 7):

“Belediyelere merkezi yönetim tarafından genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payın temel kriteri nüfustur. Belediyelerin sosyal yardım bütçeleri de belediye sınırları içerisinde ikamet eden Türk vatandaşlarının nüfusuna göre hesaplanmaktadır. Dolayısıyla mültecilere yardım sağlamak için belediyelere ek finansman sağlanmamaktadır ve belediyeler finansal yetersizlikler sebebiyle mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntı çekmektedir.”

Türkiye’de büyükşehir belediye sisteminin rutin pek çok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunların başında ise mali kaynaklarla ilgili olanı en fazla dikkat çekenler arasında zikredilebilir (Erder ve İncioğlu, 2008: 122). Özelde büyükşehir belediyelerinin mali kaynakları, merkezi yönetim payları, yerel vergi gelirleri ve öz gelirler olmak üzere üç türdür. Ancak büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin yerel vergi gelirleri arasında da bazı farklılıkların söz konusu olduğu ifade edilmelidir. Örneğin ilçe belediyeleri çevre temizlik vergisinin %80’ini alırken büyükşehir belediyeleri sadece %20’sini alabilmektedir. Buna karşın büyükşehir belediyeleri emlak vergisi tahsil edememektedirler. İkinci husus ise

merkezi yönetim paylarıdır. Bu paylardan Maliye Payı'nın 30 büyükşehir dağılımı yapıldığında kişi başına düşen payların oldukça farklılık arz ettiği görülebilir. Mesela, 2014-2015 döneminde kişi başına düşen maliye payı Kocaeli'nde 546,6; Tekirdağ'da 366,4; Erzurum'da 297,1 iken; Hatay'da 199,7; Gaziantep'te 133,1 ve Şanlıurfa'da 115,3'tür. Bu noktada kişi başına en az pay alan Şanlıurfa ile kişi başına en yüksek pay alan Kocaeli arasında 4,7 katlık bir fark ortaya çıkmaktadır (Arıkboğa, 2015: 218-223).

Kuşkusuz maliye payının paylaşım yönteminde nüfus ve yüzölçümü gibi değişkenler kullanılmış olsa da nihai durumda adil bir paylaşım bahsetmek mümkün değildir. Esasında mutlak eşit bir paylaşım da, büyükşehirlerin kendilerine özgü gelir kaynakları düşünüldüğünde, beklenmemekle birlikte iki büyükşehir arasındaki pay farkının 5 kata ulaşması da doğru bulunmamaktadır (Arıkboğa, 2015: 223). Tabiatıyla, Türkiye'nin pek çok büyükşehir belediye hizmet alanının yoğun bir yabancı göçmen kitlesini barındırdığı dikkate alındığında bu paylaşım yönteminin revize edilmesi gerekmektedir. En azından karar alıcılar yahut politika yapıcılar büyükşehir belediyelerinin mali kaynaklarını göçmenlere yönelik hizmetler bağlamında yeniden tartışmalıdır.

Burada, İspanya'da 2005 yılında başlatılan bir uygulamadan bahsetmek yerinde olacaktır. Buna göre yerel yönetimlerin özerk yapıları çerçevesinde belediyeleri de kapsayan Çalışma ve Göç Bakanlığı'na bağlı olarak Göçmenlerin Kabulü, Entegrasyonu ve Eğitimlerinin Güçlendirilmesine İlişkin Destek Fonu oluşturulmuştur. Bu çerçevede devlet tarafından, göçmenlerin kabulü ve entegrasyonuna yönelik belediye hizmetlerini dengelemek ve desteklemek üzere 2008 yılı için kamu idari kuruluşlarına yapılan 21.857.184 Euro'luk yardımın 4.896.174 Euro'luk kısmınının 23 Haziran 2008 tarihli Direktif ile Endülüs Bölgesel Hükümeti aracılığıyla şehir konseylerine verilmiştir (Serrano vd., 2012: 269). 27 Aralık 1978 tarihinden beri yürürlükte olan İspanya Anayasası'nın şehir konseylerini düzenleyen ve "özerklik ve yerel demokrasi" başlıklı 140. maddesi şu şekildedir:

"Anayasa, tam tüzel kişiliği olan şehirlerin özerkliğini güvence altına alır. Yönetim ve idareleri, Belediye Başkanları ve Meclis Üyelerinden oluşan Şehir Konseylerine aittir. Meclis Üyeleri şehir halkı tarafından genel, eşit, serbest ve gizli oyla, kanunun belirlediği şekilde seçilir. Belediye Başkanları Meclis Üyeleri veya şehir halkı tarafından seçilir."

İspanya'daki şehir konseylerinin üye yapısı bakımından Türkiye'deki belediye meclislerine benzemekte olduğu ifade edilebilir. Yerel yönetim sistemini farklı bir mantıkla oluşturmuş olan İspanya'nın Türkiye ile karşılaştırılabilir bir örnek sunması tartışmaya açık

bir husustur. Ancak Türkiye’de belediye meclislerinin İspanya örneğindeki gibi bütçe yönetimi noktasında yetkilendirilmeleri ve göçmenlere yönelik doğrudan hizmet sunmalarının önünün açılması siyasal karar vericiler açısından üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Genel görev ilkesi çerçevesinde şekillendirilen yerel yönetim birimlerinin özellikle göç gibi son dönemlerin güncel ve etkili bir problemi konusunda daha fazla yetki ve politika enstrümanı ile donatılması beklenir.

Belediyelerin sorumluluk hissiyle göç konusuna sahiplendikleri durumlarda çok güzel örnekler ortaya çıkabilmektedir. Belediye göçmenle yerel halk arasında bir köprü rolü üstlenebilir, pekala kültürel farklılık sorununun üstesinden gelmesine yardımcı olabilirler. Kendi kaynaklarından olmasa bile yerel destekçileri bulup, motive etmek ve onları teşvik suretiyle toplumları kaynaştırmak daha makul görünmektedir.

Bu kaleminden olarak; kent konseyi ve kadın, çocuk, gençlik meclisleri gibi resmi veya yerel sivil oluşumlar, gönüllü teşekküller aracılığıyla gayri resmi mekanizmalar vasıtasıyla süreç yürütülebilir. Belediye mevzuatıyla getirilen bu mekanizmalar ve hemşehri hukuku gibi yaklaşımları destekleyici tarzda belediye hizmetleri sunumuna gönüllü katılım şeklindeki yol ve yöntemlerin daha fazla hayata geçirilmesi için genel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır. Bu durumda bir taraftan göç nedeniyle toplumda ortaya çıkan travmayla diğer taraftan göçmenlerin üzerindeki psikolojik ve kültürel baskı hafifletebilir. Yerel yönetimler bu potansiyele sahip birimlerdir.

Kaynakça

Arıkboğa, E. (2015), “Büyükşehir Yönetim Sistemi: Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri”, Ed. K. Görmez, *Yerel Yönetimler*, Ankara: Orion Kitabevi, 185-223.

Babaoğlu, C. ve Kocaoğlu, M. (2017), “Kentli’ Sığınmacılar Meselesi ve Belediyeler”, *Türk İdare Dergisi*, (485), 497-518.

Balbo, M. (2012), “Örnek Vaka Analizleri: Bolonya ve Treviso”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 167-170.

Bayrakçı, E., Kahraman, S. ve Dinçer, S. (2018), Demokratik Yerel Yönetim Anlayışının Güçlendirilmesinde Kent Konseylerinin Rolü: Karşılaştırmalı Analiz ve Öneriler. *Journal of Social & Humanities Sciences Research*, 5 (25), 2230-2252.

Bellun, M. (2012), “Örnek Vaka Analizi: Treviso”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 217-239.

Biehl, K. (2012), “Örnek Vaka Analizi: İstanbul”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 73-112.

Çakırer Özservet, Y. (2015), “Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekan ve Şehre Uyum”, *Sosyoloji Divanı*, 3 (6), 41-54.

Daoudov, M. (2015), “Türkiye’de Yabancıların Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü”, Ed.: Y. Bulut, *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü*, 1. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 39-64.

Duğan, Ö. ve Gürbüz, S. (2018), “Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Entegrasyonuna Yönelik Bir Araştırma”, *Turkish Studies*, 13 (26), 529-546.

Enander, A., Hede, S. and Lajksjö, Ö. (2014), “Why Worry? Motivation for Crisis Preparedness Work among Municipal Leaders in Sweden”, *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 1-10.

Erder, S. ve İncioğlu, N. (2008), *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, M. M. (2017), “Kopuş”tan “Uyum”a Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

GBP (House of Commons Communities and Local Government Committee) (2008), *Community Cohesion and Migration*, London: The Stationery Office Limited.

Good, K. R. (2009), *Municipalities and Multiculturalism: The Politics of Immigration in Toronto and Vancouver*, Toronto: University of Toronto Press.

Kahraman, S. ve Tanıyıcı, Ş. (2018), “Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetimi”, *TESAM Akademi Dergisi*, 5 (1), 235-280.

Keleş, R. (2017), “Göç, Kentleşme ve Aidiyet Konularına Genel Bakış”, Ed. M. A. Kireççi ve D. Çağlar, *Ankara Özelinde Kentleşme: Kimlik ve Göç*, 1. Baskı, Ankara: ŞAR, 9-22.

Kutlu, Ö. ve Kahraman, S. (2017), “Türkiye’de Vatandaşlık Politikasının Suriyeli Sığınmacılar Bağlamında Değerlendirilmesi”, Ed. S. Güleç Solak ve Ş. Pekküçükşen, *Farklı Yönleriyle Göç ve Yönetimi*, Mauritius: Lambert Academic Publishing, 16-33.

Kutlu, Ö., Örselli, E. ve Kahraman, S. (2017), “Sosyal Belediyecilik Bağlamında Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Çalışmalar”, Ed. M. Güler ve A. M. Turan,

Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, 1. Cilt, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 413-428.

Kutlu, Ö., Kahraman, S. ve Karabulut, N. (2018), “Düzensiz Göçle Mücadele ve Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşmasının Analizi”, Ed. R. Aydın ve H. Yıldız, *MECAS III: EU Integration and Irregular Migration*, Proceedings Book, Budapest/Hungary, 427-441.

Mamur Işıkcı, Y. (2017), “Türkiye’de Kamu Politikası Olarak 2000 Yılı Sonrası Uluslararası Göç Yönetiminin Analizi”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13), 25-47.

Marconi, G. (2012), “İtalya: Göç Veren Bir Ülkeden Göç Alan Bir Ülkeye”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 115-165.

Marmara Belediyeler Birliği (MMB) (2015), *Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü*, Çalıştay Raporu, Kasım 2015, İstanbul.

McDonald, J. (2012), “Building a Sanctuary City: Municipal Migrant Rights in the City of Toronto”, Eds. P. Nyers and K. Rygiel, *Citizenship, Migrant Activism and the Politics of Movement*, 1st Edition, London: Routledge, 129-145.

Örselli, E., Bayrakçı, E. ve Kahraman, S. (2016), “Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisi Örneği”, *Turkish Studies*, 11 (2), 985-999.

Parlak, B. (2002), “Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri”, Ed. B. Parlak ve H. Özgür, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*, 1. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, 39-72.

Poli, A. (2012), “Örnek Vaka Analizi: Bolonya”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 171-216.

Serrano, J. P., Iglesias, M. and Alle, J. J. F. (2012), “İspanya Ülke Raporu: İspanya, Göç Veren Bir Ülkeden Bir Göçmenler Ülkesine”, Ed. A. İçduygu, *Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 243-296.

Spencer, S. (2018), “Multi-Level Governance of an Intractable Policy Problem: Migrants with Irregular Status in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44 (12), 2034-2052.

Suleymanov, A. (2016), *Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi: Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri*. Sonuç Raporu. İstanbul: HAGEV.

Şahin, Y. (2017), *Yerel Yönetimler*, 3. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Tanıyıcı, Ş ve Kahraman, S. (2018), “Suriyeli Sığınmacılar Bağlamında Türkiye'deki Siyasal Partilerin Göç Politikalarına Yaklaşımları”, Ed. A. Diken ve A. Buluş, *Göç, Yoksulluk ve İstihdam*, 2. Baskı, Konya: NEÜ Kültür Yayınları, 595-611.

Tekin, Ö. F., Aslan, S. ve Söylemez, A. (2017), “Mültecilerin Kente Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü: Örnek Politika ve Hizmetler Üzerine Bir İnceleme”, Ed. M. Güler ve A. M. Turan, *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar*, 1. Cilt, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 365-376.

Toksöz, F. (2009), *Yerel Yönetim Sistemleri*, İstanbul: TESEV Yayınları.

Toprak, Z. (2014), *Yerel Yönetimler*, 9. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Uzun, T. ve Kurt, H. (2002), “Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Sorunları”, Ed. B. Parlak ve H. Özgür, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*, 1. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, 73-98.

Woods, A. ve Kayalı, N. (2017), *Suriyeli Topuluklarla Etkileşim: İstanbul'daki Yerel Yönetimlerin Rolü*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi (IPC).

<http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-misafirlerin-adaptasyonu-bu-gaziantep-yerelhaber-1777618/>, Erişim Tarihi: 16/07/2019.

<https://haber/chp-li-baskan-suriyelilere-yardimi-kesti,815975>, Erişim Tarihi: 16/07/2019.

<https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/mersin-buyuksehir-belediye-baskanin-suriyeli-cikisi-butcemden-suriyelilere-yardim-yapamam-5191817/>, Erişim Tarihi: 16/07/2019.

<https://www.internethaber.com/suriyeliler-iyi-partili-ilay-aksoya-dava-acti-2010477h.htm>, Erişim Tarihi: 16/07/2019.

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 07/11/2019.